

EDUCAȚIA ADULTULUI ÎN INSTITUȚIILE CULTURALE

Adina DRAGU
Mihaela MURGOCI

Instituțiile culturale au avut din totdeauna un rol semnificativ în dezvoltarea societății, prin funcțiile de păstrare a memoriei culturale locale, naționale și universale, dar și prin funcțiile de educare a unui public tot mai larg și mai diversificat. Muzeele, bibliotecile sau centrele culturale oferă celor interesați posibilitatea de a-și completa cunoștințele și de a-și dezvolta abilitățile practice, într-un cadru informal și flexibil. Acest lucru, în contextul creșterii atenției față de învățarea pe tot parcursul vieții și față de contribuția educației informale în formarea și dezvoltarea individului, poziționează instituțiile de cultură printre principalii furnizori de educație în actuala societate bazată pe cunoaștere.

Centrul de Pregătire Profesională în Cultură a inițiat în 2007 proiectul **CONNECTION - Cultural OrgaNizationNs as LEarning și CommunicaTionments**, derulat în parteneriat cu organizații din domeniul culturii, cercetării, educației

formale și nonformale din România, Lituania, Italia, Bulgaria și Turcia¹.

CONNECTION are drept scop întărirea dimensiunii educative a instituțiilor culturale, muzee, biblioteci, arhive și centre culturale, prin adaptarea și dezvoltarea unor metode specifice educației adultului și prin furnizarea de tehnici și instrumente pentru dezvoltare organizațională și management. Proiectul are drept obiective dezvoltarea capacității instituțiilor culturale din țările partenere în domeniul educației adultului, promovarea metodelor și practicilor specifice educației adultului în sectorul cultural și în special a abordărilor ce au la bază perspectiva constructivismului social, ca și furnizarea de instrumente de lucru care să susțină procesele de dezvoltare organizațională în cadrul instituțiilor culturale și să sprijine transformarea lor în structuri dinamice și flexibile. Informații despre activitățile planificate în cadrul proiectului CONNECTION, despre rezultatele previzionate ale acestuia și despre implicarea grupurilor țintă sunt disponibile pe website-ul: www.connection-eu.eu

În intervalul februarie - aprilie 2008 partenerii proiectului au desfășurat o cercetare în instituțiile culturale din țările participante în proiect, urmărind astfel să obțină o imagine de ansamblu asupra formelor de educație a adulților folosite în cadrul instituțiilor de cultură, precum și asupra nevoilor de formare în domeniul educației și al managementului ale personalului acestor organizații. Rezultatele acestei cercetări vor fi folosite în următoarea fază a proiectului pentru elaborarea unor programe de curs destinate conducătorilor de organizații culturale și profesioniștilor din muzee, biblioteci și centre culturale ce elaborează și derulează programe educative. (Dacă sunteți interesat de aceste rezultate și de

1. CONNECTION este un proiect finanțat de Uniunea Europeană în cadrul programului Lifelong Learning – Grundtvig. Conținutul acestei publicații nu reflectă poziția Comisiei Europene și nu implică nici o răspundere din partea acesteia. Numărul proiectului: 134326-LLP-1-2007-1-RO-GRUNDTVIG-GMP

modul în care puteţi deveni un beneficiar la proiectului CONNECTION, vă invităm să urmăriţi informaţiile publicate pe website-ul www.connection-eu.eu)

Cercetarea realizată în cadrul proiectului a avut două la bază două chestionare, unul adresat conducătorilor de instituţii (manageri culturali), celălalt adresat personalului din departamentele de educaţie (pe care îi vom numi specialiştii) din cadrul instituţiilor culturale. Rezultatele cercetării în cele 5 ţări participante în proiect sunt reunite în cadrul unui raport comparativ. În paginile următoare vor fi prezentate pe scurt informaţiile conţinute în acest raport comparativ, urmate de informaţiile referitoare la muzeele din România care au răspuns chestionarului.

Numărul chestionarelor trimise, pe fiecare ţară în parte, a fost următorul: în România 413 organizaţii, în Bulgaria 47, Italia 89, Lituania 89 şi Turcia 6. Numărul de chestionare completate este următorul: 426 – 215 completate de către personalului din departamentele de specialitate şi 211 chestionare completate de managerii instituţiilor.

Respondenţii din departamentele de specialitate provin din 158 de organizaţii, 148 entităţi publice şi 5 entităţi private, dintre care 67 muzee (44%), 47 biblioteci (31%), 31 centre culturale (20%) şi 8 organizaţii de alt tip (5%). Pe ţări, distribuţia este următoarea: 44% din România, 25% din Turcia, 15% din Bulgaria, 10% din Lituania şi 6% din Italia.

Numărul de chestionare completate de managerii culturali din cele 5 ţări este de 211, din 191 de organizaţii, 183 instituţii publice şi 8 organizaţii private. Tipologia instituţiilor este următoarea: 64 muzee (33,5%), 51 biblioteci (27%), 68 centre culturale (35,5%) şi 8 organizaţii de alt tip (4%). 56% dintre respondenţi sunt din România, 16% din Lituania, 13,33% din Bulgaria, 11,33% din Turcia şi 3,33% din Italia.

În ceea ce priveşte personalul din departamentele de specialitate cercetarea a condus la următoarele rezultate:

Majoritatea organizaţiilor culturale

derulează activităţi şi programe educative - 81,4%. Rata de răspunsuri afirmative variază, însă, de la o ţară la alta - 100% în Bulgaria şi Italia, 95,8% în România, în Lituania 76,2% şi în Turcia 42,6%. Totodată, 15,3% dintre respondenţi per total au răspuns că nu derulează activităţi educative dar sunt interesaţi. Numărul foarte mic de răspunsuri negative, 3,2%, ne facem să concluzionăm că există un interes mare în ceea ce priveşte derularea de programe educative în instituţiile culturale.

Din numărul total de respondenţi care au răspuns afirmativ privind existenţa programelor educative în instituţiile lor 71,4% afirmă că instituţia lor derulează programe educative conform unui plan anual, în timp ce 20% afirmă că aceste activităţi au la bază un plan multianual. În ceea ce priveşte repartitia procentelor pe ţări, în Bulgaria 77% şi România 75% dintre instituţii derulează activităţi educative conform unui plan anual, iar în Italia 53,8%. În ceea ce priveşte planul multianual, programele educative se derulează în procent de 15,6% în Bulgaria, 20,8% în România, 26% în Turcia şi 38,4% în Italia.

Programele educative sunt organizate permanent de 46,9% dintre respondenţi, 23,4% săptămânal, 24% lunar şi 17,1% o dată la trei luni.

Categoriile de public cărora li se adresează programele educative sunt predominant formate din copii şi adolescenţi. 74,3% dintre respondenţi au ca public ţintă copii între 7 şi 14 ani, 69,7% lucrează cu adolescenţi de la 14 la 18 ani, iar 61,1% cu tineri cu vârste cuprinse între 18 şi 26 de ani. Însă pentru 51,4% adulţii sunt publicul ţintă vizat. Pe ţări, situaţia este următoarea:

- România: copii 84,6%, adolescenţi 84,6%, tineri 68,1%, adulţi 56% şi vârsta a treia 41,76%.

- Bulgaria: copii 90,6%, adolescenţi 90,6%, tineri 56,25%, adulţi 25% .

- Italia: adulţi 53,85%, vârsta a treia 46%, copii 30,7%, adolescenţi 15,4% şi tineri 38, 5%

- Lituania: 56,25% copii între 7 şi 14 ani, 37,5% tineri, adulţi 31,25% , vârsta a treia 12,5%

• Turcia: 82,6% adulți, 69,6% tineri, 60,9% adolescenți, 47,8% copii și 34,8% vârsta a treia.

Tipuri de programe și metode folosite. Există o mare varietate de tipuri de activități educative prezente în instituțiile culturale: 60,6% conferințe, 53,7% seminarii, 45,7% ateliere practice, 44% demonstrații educative, 35,4% jocuri educaționale, 20,6% joc de rol și teatru, 28% cursuri, 43,4% servicii de informare, 8,6% forumuri de internet, 32,6% activități de voluntariat și 16,6% alte tipuri. Metodele folosite sunt următoarele: 74,9% discuții, 41,7% jocuri, 59,4% demonstrații, 22,3% joc de rol, 27,4% exerciții, 70,9% prelegeri, 56,6% ateliere practice și 6,9% alte metode.

Situația pe țări este următoarea:

În România mai mult de 50% dintre respondenți folosesc următoarele tipuri: conferințe – 67%, seminarii – 59,3%, servicii informative – 59,4% și ateliere practice – 56%. Mulți folosesc următoarele metode: discuții – 92,3%, prelegeri – 71,4%, ateliere practice – 62,64% și demonstrații – 61,5%.

În Bulgaria demonstrații educative – 71,9%, seminarii – 65,6%, conferințe – 62,5% și ateliere practice – 50%. Cele mai folosite metode sunt: prelegeri – 84,4%, demonstrații – 81,25%, discuții – 62,5%, ateliere practice – 53,1%.

În Italia: conferințe – 69,2%, activități de voluntariat – 53,8% și ateliere practice – 38,5%. Cele mai folosite metode: prelegeri – 100%, discuții – 53,85% și jocuri – 46,1%.

În Lituania: demonstrații educative – 43,75%, jocuri educaționale – 43,75%, ateliere practice – 37,5%. Cele mai folosite metode: discuții – 56,25%, prelegeri, jocuri și demonstrații – 50%.

În Turcia: conferințe – 56,5%, seminarii – 47,8%, demonstrații educative – 39,1%, cursuri – 30,4% și activități de voluntariat – 30,5%. Cele mai folosite metode: discuții – 47,8%, demonstrații – 47,8%, și prelegeri – 47,8%.

Putem concluziona, din cele prezentate mai sus, că interesul organizațiilor culturale pentru programele educative este ridicat. Publicul țintă

rămâne, însă, în procent mare copiii și adolescenții. Mai mult, metodele interactive de educație rămân sub 50%, preferându-se cele tradiționale, precum conferințele și seminariile.

Educația în muzeele din România

Muzeul secolului XXI are probabil mai multe probleme de înfruntat decât avea în secolul XIX. Pentru a face față concurenței tot mai acerbe a mediei și mai ales a internetului, muzeele au trebuit să își schimbe politica de atragere a publicului și să se adapteze noilor realități. Una dintre căile alese pentru atragerea publicului a fost cea a parteneriatului cu școala. Educația în muzeu oferită școlilor s-a dovedit a fi o alegere bună pentru ambele părți: școala a obținut un mediu „altfel” de derulare a lecțiilor, muzeul și-a îndeplinit rolul său educativ. Însă programele educative sunt privite complementare celorlalte activități ale muzeului. Mai mult, concepția că publicul adult nu este interesat să vină la programe educative din muzeu este foarte răspândită.

Calitatea și tipul programelor educative pentru adulți din muzeele europene variază foarte mult. Unele muzee dezvoltă și oferă cursuri acreditate, ateliere practice, vizite ghidate, discuții, prelegeri sau evenimente pentru familii. În altele, educația este văzută ca un adaos, aflată undeva la marginea preocupărilor principale ale muzeului.

Învățarea în muzeu este diferită de ceea ce oferă un spațiu convențional de învățare. Muzeele ar trebui să fie conștiente de faptul că vizitatorii nu realizează întotdeauna că experiența lor în muzeu nu este una de învățare, deși ei pot învăța și în același timp se pot distra. Foarte mulți vizitatori vin la muzeu pentru a-și confirma cunoștințele pe care le au deja și pentru a putea împărtăși ceea ce știu cu alții, cum ar fi cu proprii lor copii. Există și vizitatori care vin din curiozitate. Vizitatorii care vor simți că muzeul se află pe aceeași treaptă cu interesul și experiența lor vor reveni la muzeu.

Cercetarea inițiată în cadrul proiectului CONNECTION a încercat să

identifice care este situația actuală a programelor de educației adulților în instituțiile culturale. În România, 46 de manageri și 41 de specialiști din muzeele au răspuns chestionarelor trimise. În cele ce urmează vom face o scurtă prezentare a rezultatelor și vom enunța câteva concluzii.

Educația în muzeele din România este o componentă importantă a activității muzeului. 97,56% dintre specialiști și 97,83% dintre managerii culturali au afirmat că instituția lor derulează programe educative. Deși programele educative pot diversifica și mări publicul-țintă, pentru 84,78% dintre manageri și pentru 90,24% dintre specialiști, doar un procent de 17,39% dintre respondenți din categoria manageri afirmă că instituția are un departament specializat. Pentru 50% dintre respondenți unul sau mai mulți angajați îndeplinesc această sarcină, iar pentru 32,61% educația intră în sarcina mai multor departamente. Mai mult, 50% dintre respondenții manageri cred că educația trebuie să fie în sarcina mai multor departamente, față de 47,83% care cred că ar trebui să existe un departament specializat.

Pentru respondenți ponderea tipurilor de programe educative oferite publicului este următoarea:

- pentru managerii de muzeu: 80,43% conferințe, 73,91% mese rotunde, 58,70% ateliere practice, 52,17% jocuri educative, 47,83% demonstrații educative, 45,65% servicii informative, 41,30% seminarii, 13,04% joc de rol și teatru

- pentru specialiști: 75,61% ateliere practice, 68,29% conferințe, 56,10% seminarii, 53,66% demonstrații educative, 43,90% servicii informative, 34,15% jocuri educative, 29,27% activități de voluntariat, 12,20% joc de rol și teatru, 7,32% mese rotunde, 4,88% bloguri de internet.

Astfel tipurile tradiționale de programe educative predomină în dauna celor care presupun o mai mare interactivitate cu publicul.

În ceea ce privește metodele educative folosite, pentru specialiști metodele tradiționale au avut cel mai mare procentaj: 90,24% discuțiile, 75,61% prelegerile, 70,73% atelierele practice și 68,29% demonstrațiile, în timp ce metodele interactive au obținut procente mai mici - 41,46% jocurile, 29,27% - exercițiile, 12,20% - joc de rol.

În ceea ce privește publicul țintă, procentele sunt următoarele:

- pentru specialiști: 92,68% - copii între 7 și 14 ani, 87,80% - adolescenții între 14-18 ani, 60,98% - categoria de vârstă 18-26, 43,90% - categoria de vârstă 27- 60 ani, 41,46% - copii sub 6 ani și 31,71% - categoria de vârstă de peste 60 de ani.

- pentru manageri: 84,78%- copii între 7 și 14 ani, 82,61% - adolescenții între 14-18 ani, 60,87%- categoria de vârstă 18-26, 47,83%- categoria de vârstă 27- 60 ani, 39,13% - copii sub 6 ani și 28,26%- categoria de vârstă de peste 60 de ani.

Deși publicul țintă majoritar rămâne cel sub 18 ani, la întrebarea cu ce public-țintă ați dori să lucrați pe viitor, 67,39% dintre manageri au ales categoria de vârstă 18-26 și 63,04% cea de 27-60 ani. Dintre specialiști, 68,29% au ales categoria de vârstă 18-26 și 56,10% cea de 27-60 ani.

Mulțumim din nou pe această cale celor care au răspuns inițiativei noastre!